

Česká menšina v Hostinném

Hostinné druhé poloviny 19. století bylo svým složením obyvatelstva převážně německým městem. Tuto skutečnost dokládají i údaje z oficiálního sčítání obyvatel v r. 1880, kdy se z celkového počtu 3675 lidí ve městě k české národnosti hlásilo pouze 238 občanů. Teprve po vzniku Československé republiky v r. 1918 dochází k jistému zvratu ve složení městské populace. Do Hostinného přicházejí postupně čeští úředníci, zaměstnanci drah a učitelé. Brzy tvoří česká menšina 10 % z celkového počtu obyvatel města.

Prvním a také jediným místem setkávání českých usedlíků před 1. světovou válkou byl spolkový dům „Čtenářské besedy“, založené v 80. letech 19. století, kde se odbýval skromný společenský život české menšiny. Po neúspěšném pokusu 37 mladých národních socialistů v roce 1909 založit při „České besedě“ spolek mladé generace národně socialistické „Svatopluk Čech“ a po jejich následném bojkotování ze strany německých spoluobčanů a zaměstnavatelů, spolková činnost české menšiny v Hostinném stagnovala prakticky až do října r. 1918.

Se vznikem republiky dochází k zásadnímu obratu ve společenské a kulturní sféře českého etnika ve městě a to především zásluhou české střeni vrstvy, která našla v Hostinném nový domov. **Již 1. října r. 1919 byla otevřena česká menšinová škola.** Neměla vlastní budovu a tak jí byly vyhrazeny 2 místnosti v budově městského sirotčince a chudobince. Nejnutnější vybavení, včetně školních lavic, bylo přestěhováno z německé obecné školy. Do dvoutrídni školy se přihlásilo 90 dětí z českých rodin. Každá třída byla rozdělena do dvou oddílů. 1. oddíl jedné třídy tvořili žáci I. Ročníku, 2. oddíl pak žáci II. A III. Ročníku. V druhé třídě byl 1. oddíl složen se žáků IV. A V. ročníku a 2. oddíl VI.-IX. Ročníků. Správcem školy byl jmenován učitel František Zemanec. Spolu se svou manželkou se stali prvními učiteli české školy v Hostinném. V dalších letech zde působili učitelé Moravec, Panský a Jaklová. Školu navštěvovaly ale i děti z německých rodin, aby se naučily či zdokonalily v českém jazyku, podobně jako některé české děti ve vyšších ročnících přestupovaly do místních německých škol. O deset let později, v r. 1929 byla škola rozšířena o českou menšinovou měšťanskou školu pod vedením ředitele Otokara Tejnského s učiteli Hnízdem, Smejkaem, Zemanovou a dalším. Škola v Hostinném získala v regionu jisté renomé a jejími žáky se staly i děti z okolních obcí – Slemena, Dolní Kalné a Ždírnice. Autobusové spojení v té době ještě neexistovalo a tak žáci ze vzdálenějších obcí chodili do škol pěšky.

Škola spolupracovala i s dalšími menšinovými školami v Prosečném, Nových Zámcích a Heřmanových sejfech (Rudníku). Zájem o národní tradice a povědomí o českých dějinách a kultuře se v dětech pěstovaly nejen během vyučování, ale i mimo školu. Společně s učiteli hrály děti divadelní a loutková představení, secvičovaly pásma recitace, národních tanců a písní na akademie, pořádané každoročně k oslavám založení republiky či na slavnostní Majálesy, které se pořádaly v zámeckém parku v nedalekých Nových Zámcích. Žactvo bylo tak soustavně připravováno pro budoucí plnohodnotný život v občanské společnosti nového demokratického státu.

Podporovatelem a patronem české menšinové školy bylo pražské „Vlastenecké sdružení přátel menšinových škol – Bukovináři“, jehož čestným členem byl i prezident T. G. Masaryk. Bukovináři podporovali české menšinové školy formou finančních příspěvků a darů. Jejich péčí bylo tak postaráno především o děti z méně majetných rodin. K prvním oboustranným kontaktům docházelo od r. 1928. Nejvýznamnější z nich se uskutečnil v r. 1933, týdenní návštěvou hostinských dětí v Praze. Následovalo pozvání zástupců spolku do Hostinného. 5.

července r. 1933, po příjezdu na nádraží a průvodu městem, byla delegace Bukovinářů uvítána na náměstí a večer na jejich počest uspořádána slavnost v národním domě.

Většina Čechů se na počátku 20. let stala členy Národní jednoty severočeské a tělovýchovné jednoty Sokol. Sokol byl ve městě založen 16. dubna r. 1921. Na první valné hromadě byl starostou Sokola zvolen Jan Bárta. Mezi zakladatele a dlouholeté členy patřili Hynek Grof, Julius Frischmann, Jan Hampl, Hynek Hanzala, Aleš Bárta. V prvopočátcích využívali sokolové tělocvičnu německého gymnasia. Po odkoupení tehdejšího hotelu „*Zum schwarzen Ross*“ a po jeho následném přejmenování na Národní dům se v této budově nejen cvičilo, ale „Národní dům“ se stal důstojným centrem jak sokolského, tak českého kulturního života ve městě. Již o rok později bylo zakoupeno tělocvičné nářadí a v následujícím roce, v květnu r. 1923, byl Sokolem koupí získán pozemek za městským koupalištěm. 29. června r. 1924 se zde konalo první veřejné okrskové cvičení za účasti členů patronátní jednoty Sokol z Jaroměře a okolních sokolských jednot. Sokolská aktivita byla podporována i velitelstvím české vojenské posádky dělostřeleckého pluku č. 253, který v této době ležel v Hostinném. Vyvrcholením vlastenecké činnosti Sokola bylo uspořádání župního sokolského cvičení 15. září r. 1929, jehož součástí byl i mohutný průvod sokolů městem, včetně hostů z okolních českých měst např. za Dvora Králové a Nové Paky. Celodenní tělovýchovná cvičení byla zakončena velkou veřejnou slavností všech účastníků i diváků na louce za koupalištěm.

S nastupujícím fašismem se začala prohlubovat i krize mezi Čechy a Němci v českém pohraničí. Po obsazení měst německou armádou a jeho připojení k Velkoněmecké říši na podzim r. 1938 byly násilně ukončeny aktivity nejen Tělovýchovné jednoty Sokol, ale i politických stran Národní strany severočeské a Sociálně demokratické strany dělnické a ostatních českých spolků a české obyvatelstvo bylo odsunuto z města. Česká škola byla rozpuštěna a archiv školy byl převezen do Měšťanské školy v Nové Pace, kde v dalších desetiletích nenávratně zmizel, podobně jako většina písemností a dokladů, vztahujících se k životu české menšiny v Hostinném.

Úryvek pochází z publikace „*Hostinné na starých pohlednicích a fotografiích*“, (katalog k výstavám z let 1997 a 1998)

Autoři: Tomáš Anděl a Magda Čtvrtníková